

ZAPISNIK

sa 23. sjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, održane 12. novembra 2018. godine

Sjednica je počela u 10 sati.

Sjednici je predsjedavala Nada Drobnjak, predsjednica Odbora.

Sjednici su prisustvovali član/ice Odbora: Zvonko Vuković, Aleksandra Vuković, Branka Tanasijević i Maja Bakrač.

Saglasno članu 56 Poslovnika Skupštine, odsustvo sa sjednice najavila je Sanja Pavićević.

Saglasno članu 65 stav 2 Poslovnika Skupštine, odsutnu članicu Odbora zamijenio je poslanik Mihajlo Anđušić.

Sjednici su prisustvovali/e: generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Blanka Radošević - Marović; generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova doc.dr Danilo Ćupić; generalni direktor Direktorata za javno zdravlje i programsku zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja dr Miro Knežević; načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Biljana Pejović; savjetnik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Dragan Đukić; rukovodilac Odsjeka za javni red i mir u Upravi policije Duško Koprivica; savjetnica za odnose sa javnošću u Upravi policije Tamara Pavićević; predstavnica Delegacije EU u Podgorici Marina Tomović; predsjednik Upravnog odbora Queer Montenegro Danijel Kalezić; predstavnice Queer Montenegro Marica Vlahović i Katja Jovanović, izvršna direktorica NVO Juventas Jelena Čolaković; predstavnice Asocijacija „Spektra“ Hana Konatar i Marija Jovanović.

Rad sjednice pratili/e su predstavnici/e medija.

Za sjednicu je, jednoglasno, utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

PRAVNI OKVIR POŠTOVANJA PRAVA LGBTIQ OSOBA

U uvodnim obraćanju *predsjednica Odbora Nada Drobnjak*, saopštila je da Odbor za rodnu ravnopravnost obilježava početak „Neđelje ponosa 12-18.novembar 2018.godine“, tematskom sjednicom „Pravni okvir poštovanja prava LGBTIQ osoba“, sa ciljem da se pošalje poruka da svi u Crnoj Gori, bez obzira na bilo koju posebnost, treba da uživaju jednak nivo ljudskih prava i sloboda i da seksualna prava, kao i pravo na slobodu izražavanja seksualne orijentacije, mora da se poštuju.

Polazeći od činjenice da je zabrana diskriminacije propisana mnogim međunarodnim dokumentima, predsjednica Odbora posebno je istakla Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima i Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i praksu Evropskog suda za ljudska prava. Kako je saopštila, iako se LGBT osobe direktno ne spominju u međunarodnim dokumentima kojima se štite ljudska prava i temeljne slobode njihova zaštita obuhvaćena je „generalnim klauzulama“ - „druge okolnosti“ ili „drugi status“. Univerzalna deklaraciju o ljudskim pravima u članu 2 propisuje da svakom pripadaju sva prava i slobode proglašene u ovoj Deklaraciji bez ikakvih razlika u pogledu rase, boje, jezika, vjeroispovijest, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porijekla, imovine, rođenja ili drugih okolnosti. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u članu 14 propisuje „uživanje prava i sloboda predviđena u ovoj Konvenciji obezbjeđuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi statut“. Osim što su za nacionalna zakonodavstva važni međunarodni dokumenti vrlo važna je i praksa Evropskog suda za ljudska prava. Naime, Evropski sud za ljudska prava putem svojih presuda i odluka tumači Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda putem svojih presuda i odluka te uspostavlja konvencijske standarde zaštite ljudskih prava na nacionalnim nivoima. Iako su pravni učinci presuda i odluka Evropskog suda za ljudska prava obavezujući samo za tuženu državu ostale države koju su potpisale i ratifikovale Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, među kojima je i Crna Gora, pozvane su uzimati u obzir sudsku praksu. Evropski sud za ljudska prava je u svojim

presudama potvrdio da je pitanje seksualne orijentacije i ostvarivanje seksualnog identiteta zaštićeno pravom na privatni život, ali je zauzeo stav da osobe koje žive u istopolnim zajednicama imaju pravo na porodični život. Ustav Crne Gore ne precizira ni jedno lično svojstvo na osnovu kog se zabranjuje diskriminacija, tako da ne precizira ni seksualnu orijentaciju, ali Ustav članom 8 propisuje da je zabranjena svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu, a članom 17 da se prava i slobode ostvaruju na osnovu Ustava i potvrđenih međunarodnih sporazuma i da su svi pred zakonom jednaki, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo. To je polazište za širok zakonski okvir zabrane diskriminacije pripadnika LGBTIQ osoba, naglasila je predsjednica Odbora. Govoreći o pravnom okviru Crne Gore istakla je niz zakona koji tretiraju pitanje zaštite prava LGBTIQ osoba – Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o rodnoj ravnopravnosti, Krivični zakonik Crne Gore, Zakon o zdravstvenom osiguranju, Zakon o mladima i Zakon o elektronskim medijima. Polazeći od navedenog, predsjednica Odbora je konstatovala da Crna Gora ima dobar pravni okvir za borbu protiv nasilja i diskriminacije, ali i dalje postoje problemi njegove implementacije. Takođe, izrazila je očekivanje da će se predlog zakona o životnom partnerstvu lica istog pola uskoro naći u skupštinskoj proceduri i da će se usvajanjem ovog zakona značajno unaprijediti prava LGBTIQ osoba.

Predsjednik Upravnog odbora Queer Montenegro Danijel Kalezić, izrazio je zadovoljstvo zbog prisustva sjednici Odbora za rodnu ravnopravnost, na kojoj će se razmijeniti mišljenja kroz razgovor na temu „Pravni okvir poštovanja prava LGBTIQ osoba“, kao i što ovogodišnja „Neđelja ponosa 12-18.novembar 2018.godine“ počinje aktivnošću iz Skupštine Crne Gore. Tokom diskusije ukazao je na probleme koji se odražavaju na svakodnevni život LGBTIQ osoba iz razloga što se pravni okvir ne primjenjuje u svakoj situaciji onako kako bi trebalo. Mišljenja je da je pravni okvir u ovom trenutku dobar, ali da se ubuduće mora raditi na unaprjeđenju implementacije tog pravnog okvira i iskazao očekivanje da će usvajanjem zakona o životnom partnerstvu lica istog pola, pravni okvir biti značajno unaprijeđen. Istakao je kvalitetnu saradnju sa većinom institucija i njihovu spremnost da zajedničke aktivnosti na stvaranju uslova za vidljivost LGBT zajednice učine boljim. Takođe, informisao je učesnike/ce sjednice da je u Podgorici LGBT zajednica vidljivija i slobodnija i da će tokom 2019. godine, NVO Juventas u partnerstvu sa Queer Montenegro, aktivno raditi na usvajanju lokalnih akcionih planova za unaprjeđenje kvaliteta života LGBT osoba i njihovoj implementaciji, jer nacionalna politika počinje da se prepoznaje i na lokalnom nivou. Tokom diskusije Danijel Kalezić je ukazao i na praksu Tužilaštva da napade na LGBT osobe rijetko kvalifikuju kao slučajeve počinjene iz mržnje, iako je Krivičnim zakonikom Crne Gore članom 42a propisana posebna okolnost za odmjeravanje kazne za krivično djelo učinjeno iz mržnje, odnosno da ukoliko je krivično djelo učinjeno iz mržnje zbog seksualne orijentacije ili rodnog identiteta drugog lica, onda će tu okolnost sud cijeniti kao otežavajuću.

Generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Blanka Radošević – Marović informisala je učesnike/ce sjednice, da je akcenat na implementaciji Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba 2013-2018, bio na usklađivanju nacionalnog zakonodavstva sa međunarodnim standardima i unapređenju prava LGBT osoba u Crnoj Gori. U petogodišnjem periodu, u cilju realizacije Strategije, osvtačen je dobar partnerski odnos sa nevladinim sektorim iz oblasti zaštite prava i sloboda LGBT osoba, kako bi se unaprijedio njihov kvalitet života u mnogim oblastima društvenog života. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je krajem 2017.godine formiralo Radnu grupu za izradu Nacrta zakona o životnom partnerstvu osoba istog pola koju su činili predstavnici državnih institucija i nevladinih organizacija, a angažovan je i nezavisni ekspert. Predloženim Nacrtom zakona preciziran je pojam životnog partnerstva, uslovi za zaključenje, prestanak životnog partnerstva, sadržaj i vođenje matičnog registra životnog partnerstva i druga pravila vezana za ovu evidenciju. Posebno je normirano izdržavanje između partnera kao jedna od veoma važnih posljedica partnerstva, detaljno su regulisani imovinski odnosi partnera, partneri imaju pravo na međusobno nasljeđivanje i u tom dijelu predviđena je primjena Zakona o nasljeđivanju. Partneri su u pogledu prava i obaveza u sistemu zdravstvenog osiguranja i zdravstvene zaštite izjednačeni sa svim drugim osiguranicima, u pogledu socijalne i dječije zaštite. Polazeći od navedenog naglasila je da je nacionalna LGBT politika značajno napredovala posljednjih godina i iskazala očekivanje da će poslanici podržati predlog zakona o životnom partnerstvu osoba istog pola, koji će se ubrzo naći u skupštinskoj proceduri.

Generalni direktor Direktorata za javno zdravlje i programsku zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja dr Miro Knežević, predstavio je aktivnosti Ministarstva zdravlja na implementaciji Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba 2013-2018.godine. Ministarstvo zdravlja je u saradnji s javnim zdravstvenim ustanovama, u cilju poboljšanja kvaliteta života LGBT populacije, imenovalo kontakt osobe u svim zdravstvenim institucijama kao i u Ministarstvu zdravlja. Potpisan je Memorandum o saradnji Ministarstva zdravlja sa NVO Juventas, Progres i Queer Montenegro, kao i Memorandum o saradnji Ministarstva zdravlja sa Institutom za javno zdravlje, Opštom bolnicom Bijelo Polje kao i domovima zdravlja Podgorica, Cetinje i Kolašin. Ključne aktivnosti bile su direktna saradnja predstavnika LGBT populacije i Ministarstva zdravlja u pružanju svih usluga u zdravstvenom sistemu, a sve u cilju zaštite bilo kog oblika diskriminacije u odnosu na LGBT populaciju. U saradnji s NVO sektorom Ministarstvo zdravlja je štampalo i odgovarajući priručnik o položaju i pravima LGBT osoba s odgovarajućim pamfletima i brošurama koje su dostavljene svim zdravstvenim institucijama i javnom sektoru kao doprinos zaposlenim u poštovanju jednakosti, u pružanju zdravstvenih usluga bez obzira na bilo koji vid različitosti i po osnovu seksualne orijentacije. U cilju poboljšanja kvaliteta Ministarstvo zdravlja je 2014. godine usvojilo Pravilnik o medicinskim indikacijama za promjenu pola, koji je bio predviđen Akcionim planom od 2014. godine, a koji je implementacijom dao očekivane rezultate. Između ostalog, dr Miro Knežević je saopštio da Ministarstvo zdravlja kroz zdravstveni sistem prati odnos zdravstvenih radnika i saradnika u pružanju zdravstvenih usluga zbog eventualnih pojava diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i informisao učesnike/ce sjednice da su dva pripadnika LGBT populacije promijenila pol o trošku Fonda za zdravstveno osiguranje u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima.

Generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova doc.dr Danilo Čupić, saopštio je da su aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova zajedno sa Upravom policije, usmjerene na poboljšanje ukupnog položaja svih ranjivih grupa, afirmaciju vrijednosti zaštićenih međunarodnim standardima u oblasti ljudskih prava i sloboda, kao i suzbijanje diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta. U proteklom periodu, u cilju podizanja nivoa svijesti policijskih službenika koji rade na zaštiti bezbjednosti ranjivih grupa, kao i promocije njihovih prava i sloboda šest službenika Uprave policije u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi i završili su obuku za senzibilno postupanje sa LGBT zajednicom. Službenici crnogorske policije u radu i djelovanju u okviru svojih nadležnosti sa posebnim senzibilitetom pristupaju zaštiti prava LGBT osoba, a to je prevencija, sprečavanje, otkrivanje i procesuiranje delikata, odnosno krivičnih djela i prekršaja pričinjenih na štetu pripadnika LGBT zajednice. Zalaganje crnogorske policije na zaštiti LGBT prava je prepoznato od strane relevantnih međunarodnih organizacija i mreža koje se bave zaštitom prava LGBT osoba. Uprava policije bila je prva policijska organizacija koja je dobila nagradu „Priatelj pravde“ za 2011.godinu, koji dodjeljuje Konferencija prava na Balkanu jednakost za seksualne manjine. Predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije aktivno su učestvovali u izradi Strategije za poboljšanje kvaliteta života LGBT osoba, kao i akcionih planova za sprovođenje ove strategije na godišnjim nivoima. Takođe, aktivno učestvuju u izradi strategije za naredni petogodišnji period. Tokom diskusije naglasio je da je, kao rezultat aktivnosti predviđenih Strategijom 2013-2018. oformljen Tim od povjerenja u čijem sastavu su predstavnici nevladinog sektora i službenici MUP-a i Uprave policije, čiji je rad rezultirao unapređenjem bezbjednosti i zaštite LGBT osoba, kao i promovisanjem politike jednakog tretmana i zaštite od diskriminacije.

Rukovodilac Odsjeka za javni red i mir u Upravi policije Duško Koprivica, istakao je da Uprava policije u kontinuitetu od 2013.godine, kada je održana prva parada ponosa u Budvi, daje svoj doprinos i aktivno učestvuje u implementaciji aktivnosti LGBT zajednice. Uprava policije u saradnji sa Timom povjerenja u nekoliko centara bezbjednosti organizovala je obuku za 200 policijskih službenika, koji su stekli potrebna znanja i senzibilisani za komunikaciju sa LGBT osobama koje su tražile zaštitu.

Savjetnik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Dragan Đukić, informisao je učesnike/ce sjednice da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u 2017. godini imao u radu tri predmeta zbog diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, od čega su dva predmeta završena ukazivanjem, a jedan je prenijet u 2018. godinu. Mali broj pritužbi bio je izražen i u 2016. godini, kada su u radu bila samo tri predmeta po ovom osnovu, pa se čini da se fokus zaštite i ravnopravnosti u ostvarivanju prava pomjerio ka unapređenju normativnog okvira, podizanju društvene svijesti o pravima LGBT populacije, te izradi strateških dokumenata i pratećih akcionih planova. To se ogleda i u formiranju

Radne grupe za izradu Zakona o registrovanom partnerstvu kao prvom koraku na usvajanju ovog neophodnog pravnog akta koji će regulisati prava i obaveze istopolnih partnera. U tekućoj godini Zaštitnik je primio jedan predmet, ali je postupak obustavljen jer se paralelno vodi i postupak pred nekim od sudskih organa.

U raspravi su, kroz pitanje i komentare učestvovali/e: predsjednica Odbora Nada Drobnjak, član/ica Odbora Aleksandra Vuković i Zvonko Vuković, savjetnik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Dragan Đukić, izvršna direktorica NVO Juventas Jelena Čolaković i predsjednik Upravnog odbora Queer Montenegro Danijel Kalezić.

Nakon rasprave, Odbor je zaključio da Crna Gora ima dobar zakonodavni okvir za ostvarivanje prava LGBTIQ osoba, ali da još uvijek postoji veliki prostor za unaprjeđenje primjene zakonskih rješenja. Konstatovano je da je važno što prije usvojiti zakon o životnom partnerstvu osoba istog pola i donijeti novu strategiju za poboljšanje kvaliteta života LGBTIQ osoba. Istaknuta je važnost promjene kulturnog konteksta, kako bi svi građani i građanke shvatili/e da seksualna orijentacija nije pitanje izbora, već pitanje poštovanja ljudskih prava, kao i da postoji dobra saradnja između državnih institucija i LGBTIQ zajednice.

Sjednica je završena u 11 sati i 10 minuta.

ZAPISNIK SAČINILA
Željana Bošković, s.r.
Samostalna savjetnica III

PREDSJEDNICA ODBORA
Nada Drobnjak, s.r.